

ושמחת בחגך - חגיגה ח'

בפרשת ראה נאמרה, כחלק מפרשיית המועדים, מצוות "ושמחת בחגך". האופן הרגיל לקיים מצווה זו הוא על ידי הבאת שלמי שמחה, אך במשנה (ז): מבואר שאפשר לקיים את המצווה גם באופנים אחרים, ובברייתא (ח) הובאו הדברים ביתר פירוט:

מחלוקתם של התוספות והרמב"ם היא מחלוקת מהותית. לדעת התוספות, השמחה ברגל היא תיאור של הבאת שלמי השמחה, וממילא אין היא מתקיימת באופנים אחרים. לעומת זאת, הרמב"ם סבור שהשמחה היא מצווה עצמאית, והשלמים מהווים רק אמצעי אפשרי להגיע לידי שמחה זו.

"תנו רבנן: ושמחת בחגך - לרבות כל מיני שמחות לשמחה. מכאן אמרו חכמים: ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק. יכול אף בעופות ובמנחות - תלמוד לומר ושמחת בחגך

מי שחגיגה באה מהם, יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם. רב אשי אמר: מושמחת נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה."

הברייתא לומדת מן הלשון "ושמחת בחגך" לרבות אכילת בשר שאינו מגיע משלמי שמחה, אלא מקרבנות אחרים שמובאים במהלך הרגל. בעיון זה ננסה להבין את משמעותו של רבינו זה, כמו גם את מחלוקת הברייתא ורב אשי, ולשם כך נקדים ונדון בשאלה רחבה יותר הנוגעת גם לימינו, והיא: מהי משמעות הציווי "ושמחת בחגך"?

בגמרא בפסחים (קטו) נאמר: "תנו רבנן: חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך, במה משמחם - בין. רבי יהודה אומר: אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן. אנשים בראוי להם - בין, ונשים במאי? תני רב יוסף: בבבל - בבגדי צבעונין, בארץ ישראל - בבגדי פשתן מוהצין."

וכן פסק הרמב"ם: "אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונן, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין."

מפשט דברי הגמרא והרמב"ם עולה שמצוות השמחה כוללת אופנים מגוונים של מעשים משמחים, המשתנים לפי צרכיו ורצונותיו של כל אדם. אמנם, התוספות (מועד קטן יד: ד"ה עשה) כתבו שמעשים אלו הם מדרבנן בלבד: "נראה לי דשמחת הרגל נמי דרבנן ושמחת היינו

בשלמי שמחה כדאיתא בחגיגה." מחלוקתם של התוספות והרמב"ם היא מחלוקת מהותית. לדעת התוספות, השמחה ברגל היא תיאור של הבאת שלמי השמחה, וממילא אין היא מתקיימת באופנים אחרים. לעומת זאת, הרמב"ם סבור שהשמחה היא מצווה עצמאית, והשלמים מהווים רק אמצעי אפשרי להגיע לידי שמחה זו.

כעת נשוב לסוגייתנו. בסיפא של הברייתא נאמר שלא יוצאים ידי חובת שמחה בעופות ובמנחות, משום שנאמר "ושמחת בחגך", מי שחגיגה באה מהם. לעומת זאת, רב אשי מיעט עופות ומנחות משום "שאין בהם שמחה". נראה שמחלוקת זו משקפת את אותה המחלוקת המהותית בהבנת מצוות השמחה. לפי הברייתא, מצוות השמחה קשורה באופן מהותי לשלמי השמחה, ומשום כך אי אפשר לקיים את המצווה בחפץ שאינו ראוי לקרבן חגיגה (כהבנת התוספות). לפי הבנה זו, היכולת לשמוח בנדרים ונדבות מהווה הרחבה מקומית של מצוות השמחה, שבשורשה נעוצה בקרבן השלמים. אמנם לדעת רב אשי הריבוי של "ושמחת" מלמד על הפרדה מוחלטת בין השמחה לקרבן השלמים (כהבנת הרמב"ם), וממילא הוא ממעט את העופות והמנחות רק משום שהם לא מביאים בפועל לידי שמחה.

"היינו" שאינו היינו הך - חגיגה ט'

"אמר ליה בר הי הי להלל: מאי דכתיב 'וְשָׂבַתְּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע, בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֶבֶדוּ' - היינו צדיק היינו עובד אלהים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו!! - אמר ליה: 'עֶבֶדוּ' וְלֹא עֶבְדוּ' תרווייהו צדיקי גמורי נינהו; ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד!"

עיון בשאלתו של בר הי הי יכול להמחיש לנו לקח יסודי בדרכי הלימוד: בלימוד תורה בכלל, ובלימוד התלמוד בפרט, לפעמים דווקא המילים המוכרות לנו הן העלולות להכשילנו מהבנה נכונה ומדויקת. כדי להימנע ממכשול זה כדאי "לחשוב פעמיים", ולהיעזר בכל הכלים העומדים לרשות הלומד: החל בעיון מדקדק בפירוש רש"י וכלה בעיון במילונים ובספרי כללים. כך הורה בעל ה"פרי מגדים", רבי יוסף תאומים זצ"ל: "וחכמת הדקדוק

היא פינה לתורה; ובלומד שיעור גמרא, יהיה גם כן לפניו ספרי דקדוק."

המילה "היינו" שגורה בפיו, ובדרך כלל אנו משתמשים במילה "היינו" בהוראת: "זה הוא" (וכך היא מבוארת במילון אבן שושן, ערך הַיְנוּ). היא מוקרת לנו מכמה ביטויים, כגון: "היינו הך" (= זהו זה! זה אותו הדבר! שתי האמירות זהות!), "והיינו דאמרי אינשי" (= זהו שאומרים בני אדם). אך, אם כך נבין את המילה "היינו" בשאלתו של בר הי הי: "היינו רשע, היינו אשר לא עבדו", לא היה צורך בחזרה המיותרת על המילה "היינו", אלא היה לו לשאול בקיצור: "צדיק - היינו עובד אלהים; רשע - היינו אשר לא עבדו!". ואכן, עיון בפירוש רש"י מלמדנו כי אין זה פירוש המילה במקרה זה, וכך כתב: "היינו צדיק היינו עובד אלהים - מי הוא צדיק,

ומי הוא עובד אלהים? הלוא אחד הוא!". כלומר, אין כאן קביעה, כי אם שאלה. המעין במילונים הארמיים לתלמוד ימצא כי המילה "היינו" נוצרה מהרכבה של שתי מילים, ושני פירושים לה: א. תרכובת שתי המילים "האי" + "ניהו" (בתרגום עברי: "זה" + "הוא") = זהו. ב. תרכובת שתי המילים "הי" + "ניהו" (בתרגום עברי: "איזה" + "הוא") = איזהו? (כלומר, מה מייחד כל אחד?) יתכן ששתי מילים אלו, לא זו בלבד שיש להן שתי משמעויות, אלא אף יש לבטא אותן באופן שונה: את מילת הקביעה הנפוצה, שיסודה ב"האי" + "ניהו" (= זהו), יש לבטא בפתח תחת האות ה': "היינו"; ואילו את מילת השאלה המורכבת מהמילים "הי" + "ניהו" (= איזהו?) יש לבטא: "היינו" (ה' צרויה).

מו"ל: עמותת פורטל הדף היומי עורך: הראל שפירא גרפיקה: חרות גרוסקן טלפונים: 072-2326999, 054-4931075 דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com אתר אינטרנט: www.daf-yomi.com אפליקציות: iPad, iPhone, Android חפשו אותנו גם בפייסבוק להקדשות: 054-4931075 לתרומות: בנק הדואר, מספר חשבון 8074574 התרומות מוכרות לצורך החזר מס לפי סעיף 46 ניתן לקבל את העלון מידי שבוע ישירות בדוא"ל העלון זמין גם באתר האינטרנט ובאפליקציות כל מאמרי העלון בהרחבה ומאמרים רבים נוספים - באתר! נא לשמור על קדושת העלון והתפילה